

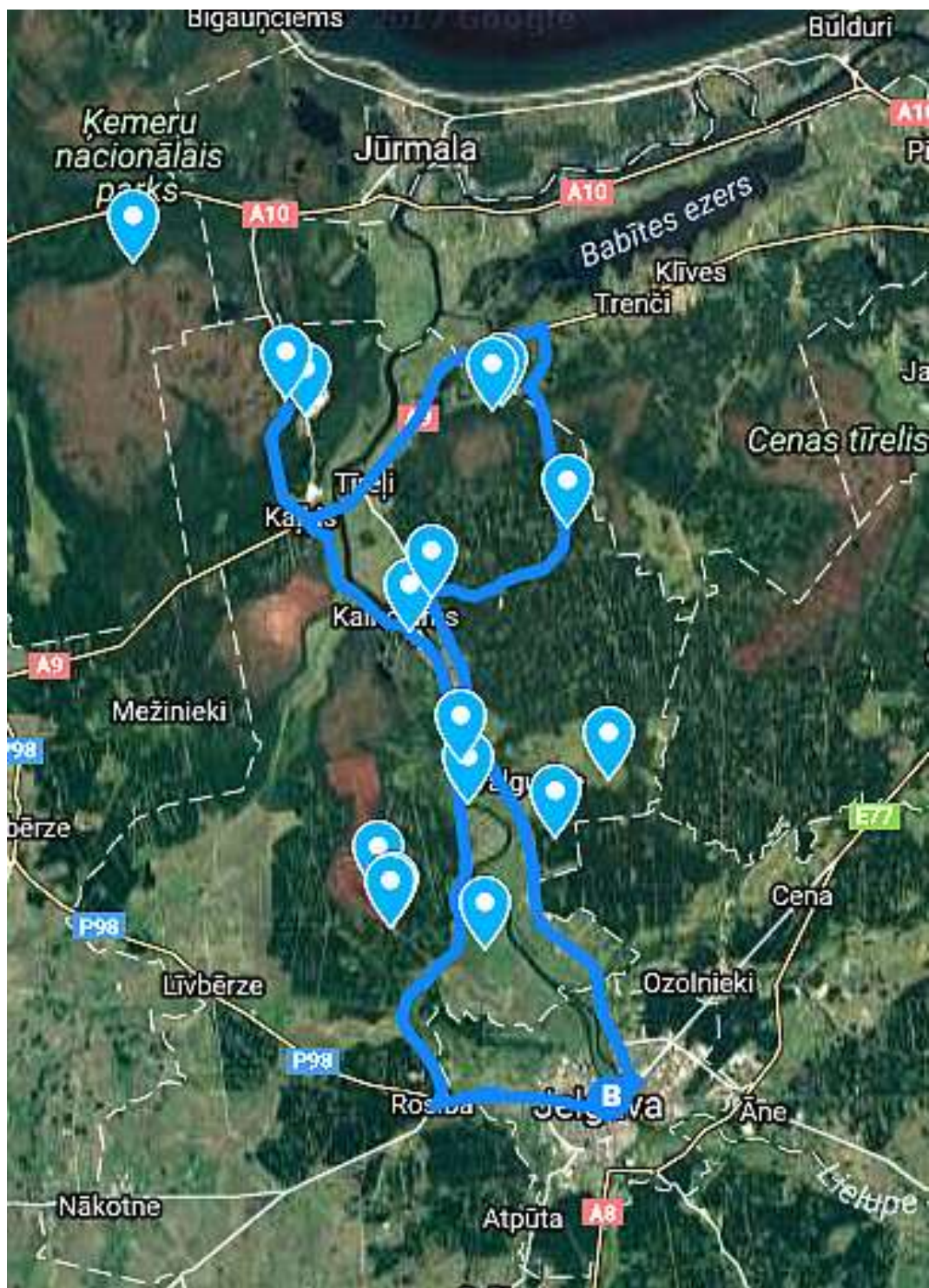
Ģeotūrisma maršruts pa Jelgavas novada ziemeļdaļu

Maršruta veidotājs:

Juris Smaļinskis

SATURS

Vispārīgs apraksts par maršrutu	3
Īsumā par maršrutu	4
Vērts redzēt!	4
1. Dabas parks "Svētes paliene"	4
2. Lielupe	5
3. Kaigu purvs	6
4. SIA „Laflora”	7
5. SIA „AROSA – R”	7
6. Ruduļu polderis	8
7. Kalnciems un māla karjeri	8
8. Dolomīta atradne „Kalnciems II”	9
9. Lielais Ņermeru fīrelis un purva laipas	10
10. KrāČKALNI	10
11. Kalnciema – Nordeķu kāpu grēda	11
12. Loķmetēķkalna skatu tornis	11
13. Ziemassvētku kauju piemiņas parks	11
14. Kalnciema vidusskola	12
15. BUku audzētava	12
16. Rīgas sv. Trijādības Sergija pareizticīgo sieviešu klosteris Valgundē	12
Pakalpojumi	12
Foto	13

2. attēls. Maršruta konfigurācija¹. Avots: Google maps

---

¹ Karte tiešsaistē: https://www.google.com/maps/d/edit?hl=lv&hl=lv&authuser=0&authuser=0&mid=17WLzY-3LH_yfCw_NYmfF2TaMA10&ll=56.75418468449055%2C23.723394968508956&z=10

Maršruts: Piemērots autobraucējiem, kuriem interesē salīdzinoši nelieli ceļojumi ar novadpētniecisku un dabas izziņas ievirzi, kuru laikā var apskatīt interesantus ar dabu, kultūru un vēsturi saistītus objektus. Maršruts sākas Jelgavā, virzās gar Lielupes kreiso krastu cauri Kalnciemam, šķērso Lielupi un tālāk gar tās labo krastu atgriežas Jelgavā.

Ieteicamais laiks: Maijs – septembris. Ziemassvētku kauju piemiņas parkā pārgājienos var doties visa gada garumā. Arī Lielais Ķemeru tīrelis būs interesants citos gadalaikos – pavasarī un rudenī, kad notiek putnu migrācija, gan arī rudens rītos, kad valda salna. SIA „Latflora” pieņem apmeklētājus visa gada garumā.

Garums: ~> 100 km (atkarīgs no tā, kuri objekti tiek apskatīti ceļojuma laikā).

Laiks: Vienas - pusotras dienas ceļojums ar maršrutā iekļauto objektu apskati.

Grūtības pakāpe: Viegls ar nelielu kājāmiešanu apskates objektu apkaimē.

Ceļa segums: Lielākoties - ceļi ar asfalta segumu. Autoceļa V1065 Tušķi – Kalnciema posms 10 km garumā – grantēts. Kalnciema apkaimē un Ziemassvētku kauju piemiņas parkā – ceļi ar grants segumu.

Sākuma/galapunkts: Jelgavas centrs, ko var ērti sasniegt ar auto no visiem galvenajiem Zemgales virzieniem. Pirms brauciena vērts apmeklēt Jelgavas tūrisma informācijas centru, kas atrodas atjaunotajā Sv. Trīsvienības baznīcas tornī, Akadēmijas ielā 1.

Loģistika: Apļveida maršruts ar atgriešanos starta punktā.

Marķējums: Maršruts nav marķēts. To veicot, līdzī vēlama novada karte, tematiskās kartes un GPS, vai cita navigācijas iekārta.

Maršruta gaita: *Jelgava – Kalnciems – Kaļķis – Krāčkalni – Tīreļi – Ložmetējkalns – Ziemassvētku kauju piemiņas muzejs „Mangaļi” – Kalnciema vidusskola – Valgunde – Jelgava.*

Alternatīvas: Šo maršrutu var apvienot arī ar Ozolnieku un Branku apskati, kur savulaik iegūts māls ķieģeļu ražošanai un apskatāmi bijušie karjeri, no kuriem daļa tagad tiek izmantoti rekreatīvām vajadzībām.

Attālums no Rīgas: Sākumpunkts/galapunkts ~ 50 km.

Der zināt! Atsevišķās vietās var būt sliktas kvalitātes grants – zemes ceļu segums.

Droša auto braukšana! Sausā laikā grants ceļi put, tādēļ cienām gājējus un velobraucējus. To tuvumā, kā arī tuvojoties pretim braucošiem automobiļiem savlaicīgi samazinām ātrumu, lai pasargātu citus satiksmes dalībniekus no putekļiem un lidojošiem akmeņiem. Veicot maršrutu, katrs pats ir atbildīgs par savu un citu drošību! Glābšanas dienesti: ☎ 112.

ĪSUMĀ PAR MARŠRUTU

Lai arī Latvija ir maza valsts, tā ir ļoti bagāta savā dažādībā.

Jelgavas novads, Jelgava un apkārtējie novadi veido Latvijā unikālo Zemgales ainavu, kur plašo Zemgales līdzenumu caurvij rāmā Lielupe un tās pietekas, kur zemi upju krasti mijas ar augstākām un stāvākām kraujām. Šeit upju krastos, mežos un līdzenumos mājvietu rod Latvijas dabas bagātības – neskaitāmas augu, kukaiņu, putnu un dzīvnieku sugas. Šeit dabā apskatāmi Zemes veidošanās procesā iepriekšējo tūkstošgadu atstātie liecinieki - dabas veidojumi un nogulumieži, kurus cilvēks ir atklājis un izmanto tautsaimniecībā jau kopš seniem laikiem.

Šis tūrisma maršruts ļaus paraudzīties Zemes attīstības vēsturē, pieskarties zemes dziļu bagātībām, kas veidojušās šeit pat pirms desmitiem tūkstošu gadu un vēl senākā pagātnē, dzirdēt tās dabas skaņas, kas šeit mīt jau tūkstošiem gadu un attīstās līdz ar Zemi. Kas zina, kad Svētes palieņu pļavās bija dzirdamas pirmās putnu balsis, un, vai tie bija gulbji vai dzērves? Kas zina, vai tās taurovis, kas šobrīd ganās Ķemeru nacionālajā parkā, nav aizklīdušas zaļākas zāles meklējumos un tagad atgriezušies to mazmazbērni?

Kādus stāstus glabā Kaigu, Drabiņu, Lielais Ķemeru tīrelis un citi purvi – šeit „garšīgi” stāsta SIA Laflora darbinieki un Dabas aizsardzības pārvaldes Ķemeru mājas darbinieki.

Uzkāpjot Ložmetējkalna skatu tornī, raugoties ziemeļu virzienā var iedomāties, ka pie kājām skalojas senā Litorīnas jūra, bet tu pats stāvi uz Kalnciema – Nordeķu kāpas sūnām apaugušās muguras. Savukārt, raugoties dienvidu virzienā, ar plaukstu tā vien gribas noglaust Valgundes biezos egļu mežus, kas glabā baidos Ziemassvētku kauju notikumus, kad pirms 100 gadiem drosmīgi puiši cīnījās ar iebrucējiem, lai atgūtu savu zemi un dibinātu savu valsti – Latviju.

VĒRTS REDZĒT!

1. DABAS PARKS “SVĒTES PALIENE”

Dabas parks “Svētes paliene” ir viena no nozīmīgākajām pavasara migrējošo ūdensputnu atpūtas un barošanās vietām Zemgalē, kas izveidojusies aplūstošajās Svētes palieņu pļavās un Vārpas polderī. Vērtīgo dabas bagātību dēļ teritorija iekļauta aizsargājamo dabas teritoriju tīklā NATURA 2000. Aprēķināts, ka kopējais putnu skaits piemērotos apstākļos var pārsniegt vairākus desmitus tūkstošus īpatņu. Te pulcējas gulbji, zosis, griezes, garkakļi, dažādas plēsīgo un tārtiņveidīgo putnu sugas u.c. Svētes upe ar kreisā krasta pietekām ir redzama, braucot pa Tušķu – Kalnciema – Kaļķa ceļu (V1065) tā labajā pusē. Būtiski ņemt vērā, ka cilvēku uzturēšanās dabas parka “Svētes paliene” dabas lieguma zonā – un tās robeža “iet” tieši pa iepriekš minēto ceļu – nav atļauta no 1. marta līdz 1. jūnijam. Tas tādēļ, lai

netraucētu putnus laikā, kad tie ir visjutīgākie – caurceļojot un ligzdojot. Tādēļ, lūdzu, šajā laikā necentieties meklēt iespējas nokļūt putniem tuvāk – vērošanai izmantojiet tikai ceļu, bet, ja radusies interese iepazīt šo teritoriju tuvāk – atgriezieties vēlāk vasarā!

Svētes palieņu pļavas izvietojušas teritorijā, kur rāmajai Zemgales ļaužu likteņu audējai – Lielupei klusi un rāmi pievienojas Svētes straujie ūdeņi. Cik rāma, mierīga un prognozējama ir Lielupe, tik strauja, mainīga un “mānīga” ir Svēte. Un tieši šādi raksturi piemīt šeit dzīvojošajiem putniem. Te var sastapt “saimniecisko” griezi, kas rāmiem soļiem, brīžam tecinūs, apstaigā savus laukus, šeit gādīgas gulbju ģimenes māca bērniem Zemgales tikumus, šeit mūžam ceļojošās zosis un dzērves organizē pavasara un rudens festivālus, lai visiem pieteiktu, ka atkal ir ieradusās un tūliņ, tūliņ ir gatavas doties prom. Apmeklējot Svētes palieni, ievērojam labas putnu vērošanas praksi, netraucējot to atpūtu un barošanu!

*Upju **palienes** ir aplūkojamas arī kā interesanti ģeoloģiski objekti, kas kalpo kā sava veida palu ūdeņu „akumulatori”, mazinot plašākas apkaimes plūdu risku un apjomu.*

***Vecupes** ir interesanti ģeoloģiski objekti, kas veidojas tad, kad upes straume „saīsina” līkumu (meandru), “izraujot” jaunu un īsāku ceļu. Tās ir arī nozīmīgas bioloģiskās daudzveidības krātuves, kur ūdens apmaiņa notiek g.k. tikai lielākos palos, bet pārējā laikā ir novērojams stāvošs ūdens. Tur dzīvesvietu atrod daudzas bezmugurkaulnieku – kukaiņu, gliemju sugas, bet ligzdošanas laikā vecupes izmanto arī dažādas putnu sugas. Tā ir arī bebru „paradīze”.*

2. LIELUPE

Lielākā Zemgales un otra lielākā no Latvijas upēm. Tā sākas pie Bauskas, satekot Mūsai un Mēmelei. Savā 119 km garajā tecējumā Lielupe šķērso Zemgales līdzenumu un pie Vakarbuļļiem ietek jūrā. Pirmos 25 km, aptuveni līdz Mežotnei, Lielupe plūst pa **senleju**, iegrauzusies **augšdevona dolomītos**. Lejpus Mežotnes Lielupes ieleja paplašinās un tālāk Lielupe rāmi plūst pa līdzenumu. Tekot pa Piejūras zemieni, tā savu lēzeno krastu dēļ vietām ir „ieslēgta” aizsargdambju sistēmā, lai mazinātu pavasara plūdus, kas spēcīgu palu laikā pārklāj apkaimes lauku un mežu zemes. Tā kā upes ceļu lejtecē uz jūru kavē **dolomīta** un **merģeļa pamatieži** un kāpas, tā turpat ceturtdaļsimtu kilometru garumā tek līdztiskus Rīgas jūras līča krastam, kur starp līci un jūru šaurā zemes strēlē ir izvietojusies Jūrmalas pilsēta. Stipra vēja un vētru laikā Lielupes ūdens līmenis var celties vairāk nekā par

2 m un tas var būt novērojams pat 90 km attālumā no jūras. Lielupe ir sens ūdensceļš, kuru jau viduslaikos izmantoja, lai sasniegtu Mežotnes senpilsētu u.c. nozīmīgas vietas. Līdz ar tvaikoņu satiksmes attīstību 20. gs., tālāko Lielupes izmantošanu apgrūtināja sēkļi un dolomīta pamatieži tās gultnē. Šajā nolūkā 1931. – 1938. g. upes gultnē no Jūrmalas līdz Jelgavai izveidoja 50 m platu un 3,5 m dziļu kuģu ceļu, izspridzinot Jāņraga dolomīta sliksni augšpus Slokas. Lielupes tecējumu ietekmējuši arī 19. – 20. gs. hidrotehniskie darbi Babītes ezerā. Šis maršruts aptver ap 25 km garu Lielupes posmu starp Jelgavu un Tīreļiem.

*Par **pamatiežiem** mēs saucam iežus, kas ir veidojušies ne mazāk kā pirms viena vai diviem miljoniem gadu un Latvijā atrodas zem **kvartāra nogulumiežiem**. Kā zināmākie to pamatiežiem ir smilšakmens, dolomīts, kaļķakmens, mergelis, māls u.c.*

Tūkstošgadu senais kvartāra un devona laiku mantojums, kā arī daudzās Lielupes pietekas ir veicinājušas dažādu nogulumiežu veidošanos (ievērojamākie derīgie izrakteņi šeit ir kvartāra perioda māls, dolomīts, kūdra, smilts un grants, arī dūņas un minerālūdeņi) un Latvijas auglīgāko augšņu attīstību Zemgales līdzenumā. Augšņu bagātība ar barības vielām krasi atšķiras Lielupes augštecē virs Jelgavas pilsētas, kur Zemgales līdzenumā dominē augstvērtīgās lauksaimniecības zemes un Lielupes lejtecē aiz Jelgavas, kur Lielupe plūst caur Piejūras zemieni, kas agrāk bijusi Baltijas ledus ezera un Litorīnas jūras gultne un barības vielas no šīs augsnes ir izskalojušās.

3. KAIGU PURVS

Salīdzinoši liela izmēra sūnu purvs - dienvidos no Kalnciema, kura liela daļa izstrādāta, iegūstot kūdru. Tas veidojies uz māla, mālains smilts un vietām uz smilts augsnes. Kaigu purva kopējā platība ir 1955 ha, lielākais dziļums ir 8,25 m, vidējais dziļums – 5.30 metri. Kūdrā neizstrādātā purva ziemeļdaļa, kurā atrodas mazskarts sūnu purvs, ir nozīmīga tārtiņveidīgo putnu ligzdošanas un zosveidīgo putnu atpūtas vieta migrāciju laikā. Apmēram pusē no Kaigu purva notiek rūpnieciskā kūdras ieguve, bet 38% purvam ir piešķirts „NATURA 2000” teritorijas statuss (nenotiek saimnieciskā darbība, t.sk. teritorijas apmeklējumi), savukārt 12% purva teritorijas tiek rekultivēta.

Kaigu purvs ir viens no Latvijas purviem, kur notiek purva rekultivācijas darbi. Rekultivācijai nodoti kopumā 189 ha purva, kur 85% teritorijas audzē krūmmellenes, 7% audzē dzērvenes un 5% teritorijas tiek veikta renaturalizācija.

*Augstie jeb sūnu purvi veidojas reljefa pazeminājumos no pārejas tipa purviem, kas savukārt, veidojas no zemajiem purviem, vai pārpurvojoties minerālgruntij. Augsto purvu pamatmasu veido sfagnu sūnas, kurām sadaloties, veidojas **kūdra**. Augstajiem purviem raksturīgs t.s. purva kupols – augstāka purva daļa, kas liela izmēra purviem var sasniegt pat 7 – 8 m virs tuvākās apkāmes. Augsto purvu raksturīgi ainavas elementi ir purva ezeriņi, lāmas un akači.*

*Kad purva saimnieciskais slānis ir izstrādāts, tiek veikta purva **rekultivācija**, to apmežojot, izmantojot kā lauksaimniecībā izmantojamo zemi, ierīkojot ogulāju plantācijas, veidojot rekreācijas teritorijas vai **renaturalizējot** – atjaunojot purva raksturīgo vidi.*

4. SIA „LAFLORA”

SIA „LAFLORA” ražo kūdras substrātus, sūnu kūdru, frēzkūdru, tās ieguvē pielietojot divu veidu tehnoloģijas – frēzēšanu un kūdras griešanu. Šobrīd SIA „LAFLORA” apsaimnieko 3 purvus ar kopējo platību 1866 ha. Interesentiem piedāvā ekskursijas par ražotni un purvu, stāstot gan par kūdras iegūšanas procesu, gan dabas norisēm purvos. Izstrādātajās kūdras platībās pēc rekultivācijas tiek audzētas liellogu un krūmmellenes („Arosa – R”). To pirmā raža ienākas ap 15. – 20. jūliju, pēdējā – līdz pat 15. septembrim. Savukārt, Drabiņu kūdras purvā iepazīstami kūdras izstrādes veidi un ieguves procesi, šeit ir arī uzcelts skatu tornis, bet Kaigu purvā apskatāms SIA „LAFLORA” ražošanas cehs ar iespēju iepazīt iegūtās kūdras tālāko apstrādi.

„SIA Laflora”: + 371 29182962, <http://www.visit.jelgava.lv/apskates-objekti/razosanas-uznemumi/item/3265-sia-laflora>

***Kūdra** ir nogulumiezis (un derīgais izraktenis) – mūsdienās norītoša ģeoloģiska procesa rezultāts, kas veidojas, atmiršot augu (g.k. sfagnu) daļām, uzkrājoties vietās, kur notiek pārpurvošanās procesi. Kūdru izmanto dārzkopībā, būvniecībā kā apdares materiālu, interjera dizaina materiālu un izejmateriālu mākslas priekšmetu radīšanai.*

5. SIA „AROSA – R”

Kopš 2003. gada 120 ha purva teritorijas izmanto SIA „AROSA – R” krūmmelleņu audzēšanai. Ogu stādījumi šobrīd aizņem 51 ha, no kuriem ražojoši ir 35 ha. Katru gadu SIA “AROSA – R” piedalās Latvijas Lauku tūrisma asociācijas “Lauku

ceļotājs” organizētajā akcijā “Atvērtās dienas laukos” un piedāvā pašiem lasīt gardās mellenogas, kā arī no sirds tās pieēsties.

6. RUDUĻU POLDERIS

Braucot no Jelgavas Kalnciema virzienā, ceļa kreisajā pusē var aplūkot Ruduļu polderu sistēmu un Ruduļu sūkņu staciju, kas veidoti, lai pasargātu apkaimes laukus un viensētas no Lielupes pavasara palu ūdeņiem.

***Polderi** ir cilvēku radītas hidrotehniskas būves, kuru galvenais mērķis ir līdzenumu teritorijās norobežot un nosusināt saimniecībā izmantojamās zemes un apdzīvotas vietas no upju, ezeru vai jūras uzplūdiem un to radītiem paliem, novēršot šo teritoriju applūšanu. Polderi sastāv no dambju un sūkņu staciju sistēmas. Sūkņu stacijas pārsūknē upju, strautu un grāvju ūdeņus otrpus polderu dambjiem, tādejādi novēršot ūdens uzkrāšanos pašā polderī.*

Daļa Jelgavas novada Līvberzes, Valgundes un Kalnciema pagastu teritorijas atrodas Lielupes sateces baseina polderos. Lielākais polderis Jelgavas novadā ir Vecbērzes polderis ar platību 8429 ha, kam seko Ruduļa polderis – 4916 ha.

Pārbraucot Svētes upi, abās pusēs redzami augsti uzbērumi, vaļņi, kas ieskauj apbūvi (ciemus). Kreisajā pusē atrodas Auces poldera aizsargdambis, bet labajā pusē – Vecbērzes poldera aizsargdambis. Ceļš Tušķi – Kalnciems kalpo kā poldera aizsargdambis. Zem katra tilta, kur ceļš - dambis šķērso Svētes upes un Lielupes pietekas – Tērveti, Auci, Bērzi un Ruduli, atrodas ūdens līmeņa regulēšanas vārsti. Ņemot vērā, ka polderētajās teritorijās zemes augstums virs jūras līmeņa ir niecīgs, vietām par - 0.25 m, šie vārsti nodrošina, lai Svētes un Lielupes ūdeņi neapplūdina apkārtējo lauku un mežu teritorijas.

7. KALNCIEMS UN MĀLA KARJERI

*Jelgavas novada ziemeļdaļa atrodas bijušā **Zemgales sprostezera baseinā**, kas uzskatāma par vienu no **lielākajiem mālu izplatības laukiem Latvijā**. Baseina centrālajā daļā mālu biezums vidēji ir 6 - 8 m un agrāk te bija izvietots ievērojams ražošanas centrs, kur daudzus gadus darbojas vairākas ķieģeļu rūpnīcas. Patlaban šajā teritorijā ķieģeļus vairs neražo. **Kaigu māla iegula** pašreiz ar Ministru kabineta lēmumu noteikta par Valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradni. Tā aizņem 315 ha lielu platību.*

Kalnciema un tā apkaimes vēsture ir cieši saistīta ar tādu derīgo izrakteņu kā māla un dolomīta ieguvu. Tādejādi, 19. gs. beigās, kad Kalnciems sāka veidoties kā

lielāka apdzīvota vieta, te bija uzcelta Latvijā lielākā māla ķieģeļu ražotne. 1882. g. inženieris un fabrikants Georgs Armisteds (vēlāk – arī Rīgas pilsētas galva) uzbūvēja apaļo Hofmaņa krāsni ķieģeļu apdedzināšanai. Laikā līdz 1. Pasaules karam šeit atradās vairākas ķieģeļu rūpnīcas, kas piederēja rūpniekiem Ņesteroviem, Krišjānim Ķergalvim un Pēterim Radziņam. No 19. gs. beigām uz Rīgu pa Lielupi ar liellaivām tika transportēta Kalnciemā saražotā produkcija. Krievijas – Japānas kara laikā (1904. – 1905.) daļu no ražotnēm slēdza, bet pārējās tika sagrautas 1. Pasaules kara cīņu laikā. Pēc 1. Pasaules kara ķieģeļu ražošana tika atjaunota un darbojas vairāki ceplī un rūpnīcas. 1946. g. darbu uzsāk Kalnciema ķieģeļu kombināts un trīs gadus vēlāk Kalnciems iegūst strādnieku ciemata tiesības. 1994. g. pēc privatizācijas Kalnciema ķieģeļu kombinātu sadala vairākās ražotnēs (mēbeļu, dolomīta, ķieģeļu). Kalnciema ķieģeļu fabrika, kas nokļūst AS „Lode” īpašumā neiztur finanšu krīzi un 2008. gadā aptur ražošanu. Tās korpusi un skursteņi redzami Jelgavas ielas labajā pusē. 2010. g. Kalnciems zaudē pilsētas tiesības. Dienvidos un rietumos no pilsētas ir redzami daudzi bijušie karjeri, kuros tagad viz ūdeņu zilie spoguļi. To apkaimē izveidojušās mazdārziņu „kolonijas”. Ciema ziemeļdaļā pie Lielupes atrodas 1995. g. celtā **katoļu baznīca**.

Kalnciema apkaimes māls ir veidojies kvartāra periodā (sācies pirms 2,5 mlj. gadu un turpinās arī mūsdienās). No Kalnciema ražotnēs izgatavotajiem ķieģeļiem ir celtas ēkas ne tikai pašā Kalnciemā un Jelgavas apkaimē, bet arī Rīgā un daudzviet citur Latvijā. Kalnciema ķieģeļi kā būvmateriāls izmantoti Rīgas būvēs, kas tapušas 19. gs. beigās – 20. gs. sākumā. Kā spilgtus arhitektūras piemēru var minēt Rīgas 1. Slimnīcas administratīvo ēku, Rīgas vecos ūdenstorņus un gāzes torņus, VEF ēkas u.c. Ir vērts pastaigāt pa Kalnciemu un aplūkot šī industriālā objekta ainaviskos vaibstus, vienlaikus pievēršot uzmanību arī ēku būvmateriāliem.

8. DOLOMĪTA ATRADNE „KALNCIEMS II”

Atrodas Ķemeru nacionālajā parkā. 1934. g. pēc K. Ulmaņa apvērsuma Plostmuižas akmeņlauztuvēs (ziemeļos no Kalnciema) atver Kalnciema katorgu, 2. Pasaules kara laikā – Rīgas ebreju geto darba nometni, bet pēc kara – vācu karagūstekņu nometni. Šobrīd starp Kaļķa – Kūdras ceļu (P101) un Lielupi izveidota t.s. dolomīta atradne „Kalnciems II”, kur atklātos karjeros (dolomīts atrodas tuvu zemes virskārtai) šo derīgo izrakteņi iegūst „SIA Gneiss” (izveidots 1992. g.), pārstrādājot to dolomīta šķembās. Iepriekš piesakoties, iespējama ekskursija ar stāstu pa ražotni. Tālr.: + 371 63085352.

Karjeru apkaimē var novērot Ķemeru dabas parkā dzīvojošos dzīvniekus, kas nāk uz dīķiem atpūsties un ziema uz barotavām.

Dolomīts ir blīvs, bieži plaisains, gaišpelēks, pelēks vai brūnganpelēks nogulumiezis, kas veidojies seklās jūrās vai lagūnās ar palielinātu sāļumu. Tas sastāv no minerāla dolomīta – $\text{CaMg}(\text{CO}_3)_2$. Kalnciema apkaimē esošie dolomīti veidojušies devona periodā. Dolomīts ir viens no nozīmīgākajiem Latvijas derīgajiem izrakteņiem, no kura iegūst būvmateriālus, šķembas, dolomīt miltus u.c.

9. LIELAIS ĶEMERU TĪRELIS UN PURVA LAIPAS

Viens no Latvijas lielākajiem (6192 ha) augstā tipa purviem ar izteiktām purva ezeriņu, lāmu un ciņu ainavām. Lielajam Ķemeru tīrelim ir ne tikai nozīmīga loma kā plašākas apkārtnes hidroloģiskā režīma un mikroklimata uzturētājam, bet tā ir arī putniem starptautiski nozīmīga vieta un viens no lielākajiem sērūdens veidošanās reģioniem. Purva austrumu malā - Kalnciema – Kūdras ceļa malā (3,4 km no Rīgas – Ventspils šosejas) uzstādīts **informācijas stends**, kas vēsta par Lielā Ķemeru tīreļa apsaimniekošanas pasākumiem un purvu lomu dabā un cilvēku dzīvē, taču populārākais apskates objekts ir 2013. gadā atjaunotā purva taka **ar koka laipām un skatu torni**. Te izveidoti 2 dažādu garumu aplūveida maršruti. Lai atrastu taku, no Ventspils šosejas (A 10) ir jānogriežas uz Ķemeru kapiem, jādodas tiem garām, līdz nonākam auto stāvlaukumā, kur atstājam braucamos un tālāk dodamies ar kājām.

10. KRĀČKALNI

1. Viļņotu pauguru virkne, pa kuras augšdaļu izlokas Kaļķa – Kūdras (P101) ceļš. Krāčkalni veidojušies Litorīnas jūras laikā, vējiem sapūšot augstu kāpu valni. No to nogāzēm paveras skaists skats uz Liliju ezeru. Tā apkārtnē gan nav labiekārtota – atkritumi jāved līdz; arī ugunsgrābi šeit nedrīkst kurināt. Iepretim ezeram, minētā ceļa austrumu pusē, pa dolomīta kāpnēm varam uzkāpt līdz **piemineklim**, kas veltīts 90 latviešu strēlniekiem, kas krituši 1917. gada kaujās. Tepat izvietots arī strēlniekiem veltīts informācijas stends.

Turpat līdzās - ceļa rietumu pusē pa nelielu uzbērumu iespējams nonākt bijušo kūdras karjeru vietā, kur 2006. gadā īstenots vērienīgs purva atjaunošanas projekts, aizdambējot meliorācijas grāvjus un paaugstinot ūdens līmeni, lai purvs spētu atjaunoties saviem spēkiem. Kā purvam tas izdodas – laipni aicināti pārliecināties savām acīm!

*Litorīnas jūra bija iepriekšējā Baltijas jūras attīstības stadija pirms aptuveni 7500 – 4500 gadiem. Litorīnas jūras līmenis bija nedaudz augstāks par Baltijas jūras līmeni. Klimats tajā laikā bija siltāks nekā mūsdienās. Jūra savu nosaukumu ieguva no tajā dzīvojošā gliemeža *Littorina littorea*.*

11. KALNCIEMA – NORDEĶU KĀPU GRĒDA

Ap 25 km gara kāpu grēda (Rīgas pilsētā – ap 7 km), kas mūsdienās ir izsekojama dabā no Iļģuciema (ar nelieliem pārtraukumiem) līdz Kalnciemam. Kāpu grēdas platums ir svārstīgs no 150 – 270 m. Tā veidojusies uz viena no pēdējiem **Baltijas ledus ezera** krastiem, ezera ūdeņiem atkāpjoties. Kāpu grēdu veido divas, paralēlas 50 – 100 m platas kāpu joslas. Parasti kāpas ir 6 – 10 m augstas, bet to augstākie punkti sasniedz 16 – 19 m virs jūras līmeņa. Kāpas saudzēšanas nolūkā izveidots **Beberbeķu dabas parks**. Kāpas rietumdaļa – t.s. **Garā kāpa** ar **Ložmetējkalnu** pazīstama kā latviešu strēlnieku cīņu vietas 1. Pasaules kara laikā. Garās kāpas augstums ziemeļu pusē ir aptuveni 8 - 9 m virs jūras līmeņa, dienvidu pusē 10 - 11 m. Garās kāpas vidusdaļā izveidoti **Tīreļu** jeb **Antiņu brāļu kapi**. Dienvidos no kāpas plešas purvaini meži un purvi – Maztīrelis, Rāvājs un Mazais tīrelītis. Šī teritorija ietilpst **Ziemassvētku kauju piemiņas parkā**.

Kāpas ir vēja veidotas reljefa formas, kuras sastāv no smiltīm. Pret vēju vērstā kāpas puse parasti ir lēzena, bet pretējā – stāva. Kāpas Latvijā mūsdienās veidojas jūras piekrastē. Agrāk tās veidojušās bijušo Baltijas jūru stadiju – Baltijas ledus ezera un Litorīnas jūras krastos un to atstātajos smiltāju līdzenumos. T.s. kontinentālās jeb iekšzemes kāpas izveidojās pēc ledāja atkāpšanās vietās, kur lielākās platībās uzkrājās smilšu materiāls.

12. LOŽMETĒJKALNA SKATU TORNIS

Kalnciema – Nordeķu kāpas rietumdaļas augstāka vieta (19 m) – **Ložmetējkalns** ir viens no nozīmīgākajiem vācu armijas nocietinātajiem punktiem 1. Pasaules kara laikā, pēc kā arī ieguvis savu nosaukumu. Sīvu cīņu laikā to atkaroja latviešu strēlnieku armija. Līdz mūsdienām ir saglabājušies ierakumi Ložmetējkalna apkārtnē. 1977. gadā tā piekājē uzstādīja **piemiņas akmeni**. Kāpas galā uzcelts koka **skatu tornis**. Janvārī Ložmetējkalnā parasti notiek strēlnieku piemiņas pasākumi.

13. ZIEMASSVĒTKU KAUJU PIEMIŅAS PARKS

Ziemassvētku kauju piemiņas parks ir vieta, kur 1. pasaules kara laikā 1916. g. notika t.s. Ziemassvētku kaujas starp Krievijas un Vācijas karaspēku, pēc kurām latviešu strēlnieku drosmē un varonībā aizskanēja tālu pāri valsts robežām. Te var doties pārgājienos ar vai bez gida pavadībā, apmeklēt Ziemassvētku kauju muzeja **Mangaļu māju**, kuras apkaimē izveidots izziņas **maršruts**, piedalīties tematiski – izglītojošos pasākumos un kauju imitācijās. Apskatāmi pieminekļi, karavīru kapi, ierakumi, fortifikācijas, zemnīcas, autentiskā vietā rekonstruēts nocietinājumu

sistēmas posms – blindāža un daļa no vācu aizsardzības pirmās līnijas - t.s. „Vācu valnis” u.c.

14. KALNCIEMA VIDUSSKOLA

Atrodas Lielupes labajā krastā, iepretim Kalnciemam. Skolas pirmsākumi meklējami 1835. gadā, kad Kalnciema – Klīves muižas Ūdru mājās tiek atvērta privātskola. Četrus gadu vēlāk uzceļ pirmo Kalnciema pagasta skolas namu, bet 1901. g. – otro skolas namu. Abi nodeg 1. Pasaules kara laikā. 1924. g. bērni uzsāk mācības jaunajā skolas namā. Skola celta no Kalnciemā ražotajiem dzeltenpelēkajiem ķieģeļiem. Kalnciema vidusskolas teritorijā līdz 2017. gada rudenim taps vides izziņas taka zemes dzīļu iepazīšanai.

Kāpēc Kalnciema vidusskola atrodas vienā Lielupes krastā, bet Kalnciems otrā? Agrāk Kalnciema pagasta robežas atšķīrās no esošā pagasta robežām, Kalnciema pagasta centrs atradās Tīreļu ciemā. Laikiem un varām mainoties, vienā Lielupes krastā izveidojās Kalnciema pagasts, otrā – Valgundes pagasts, bet Kalnciema vidusskola stāv kā stāvējusi savā vietā un vien nosaukums atgādina, ka kādreiz bija savādāk.

15. BUKU AUDZĒTAVA

Buku audzētava darbību uzsāka 2003. gadā. Audzētavas apmeklētājiem gida pavadībā piedāvā staltbriežu, dambriežu un muflonu apskati ar stāstu par dzīvnieku audzēšanas īpatnībām un selekcijas darbu. Teritorijā uzcelti skatu torņi. Apmeklējums iepriekš ir jāpiesaka: + 371 29191980.

16. RĪGAS SV. TRIJĀDĪBAS SERGIJA PAREIZTICĪGO SIEVIEŠU KLOSTERIS VALGUNDĒ

Valgundes klosteris jeb Rīgas Sv. Trijādības Sergija sieviešu klosteris filiāle izveidota pirms vairāk kā 100 gadiem. Pārdzīvojusi abus Pasaules karus, tā arī šodien turpina savu darbu – pašlaik klosterī dzīvo aptuveni 60 māsas, kuras nododas lūgšanām, veic saimnieciskus darbus un nodarbojas ar labdarību. Klosters teritorijā var apskatīt **Kristus apskaidrošanās pareizticīgo baznīcu**, **Jāņa Trepnieka pareizticīgo baznīcu** un **kapelu** ar nozīmīgu ikonu kolekciju. Nelielu ieskatu klosteris ikdienā iespējams rast, apskatot klosteris ēkas un saimniecību. Ekskursijas iepriekš jāpiesaka: + 371 63085215; 63085244.

PAKALPOJUMI

Veikali: Jelgavā, Tuškos, Kalnciemā, Tīreļos, Valgundē, Ozolniekos.

Ēdināšanas uzņēmumi: Jelgavā un “Aitiņlauvas”, Valgundes pagastā, Tīreļu ciemā, Rīga – Liepāja šosejas malā <http://aitinlauvas.lv/>; Krodziņš “Ošāres” Liepājas šosejas malā pie Kaļķa ciema.

Naktsmītnes: Jelgavā, Valgundes pagastā “Aitiņlauvas” <http://aitinlauvas.lv/>, “Gošivs” <http://gosivs.lv/>, atpūtas bāze “Klīves pirts” t. 20 232 331

Doktorāti: Jelgavā, Kalnciemā, Valgundē Ozolniekos.

Ekskursijas (jāpiesaka iepriekš!):

Teatralizētas ekskursijas par latviešu strēlnieku gaitām 1. Pasaules kara laikā – Māris Ribickis, tel: 22057669, e-pasts: ribickis86@inbox.lv

Ekskursijas pa Ķemeru Nacionālo parku

SIA “Kemeru takas”, tel. 29224618, www.takas.lv

Ineta Jansone, tel. 29135543, www.celoarinetu.lv

Ērika Berga, tel.: 29126551, e-pasts: owl95@inbox.lv

Dagnis Mukāns, tel.: 29216431, e-pasts: dagnis.m@gmail.com

Jānis Šlūke, tel: 22386129, e-pasts: shluke@inbox.lv

Maršruta aprakstā izmantoti pasūtītāja autoram nodotie teksti.

FOTO

Svētes palienes

Foto: Juris Smaļinskis

Ruduļu polderu stacija

Foto: Juris Smaļinskis

SIA „Latflora” ražotne

Foto: Juris Smaļinskis

Kalnciema bij. karjeri

Foto: Juris Smaļinskis

Krāckalni

Foto: Juris Smaļinskis

Ložmetējkalns

Foto: Juris Smaļinskis

Kalnciema bijusī industriālā vide

Foto: Juris Smaļinskis

Kalnciema katoļu baznīca

Foto: Juris Smaļinskis

Kalnciema – Nordeķu kāpu grēda

Foto: Juris Smaļinskis

Lielupe pie Kalnciema

Foto: Juris Smaļinskis